

บทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย : ศึกษากระบวนการนิติบัญญัติไทย
ในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ.2500 - 2506)

นายสุชาติ พันธุ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-636-693-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ROLE OF THAI PARLIAMENT IN THE MAKING OF LAW :
A STUDY OF THAI LEGISLATIVE PROCESS UNDER
F.M.SARIT THANARAT FROM 1957 - 1963

Mr.Suchart Punchee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic year 1996
ISBN 974-636-693-9

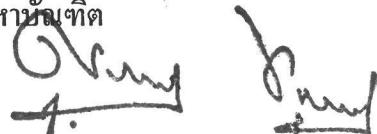
หัวข้อวิทยานิพนธ์   บทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย : ศึกษากระบวนการนิติบัญญัติไทยในยุคคอมพลักซ์ ๕๐๐ - ๕๐๖

โดย   นายสุชาติ   พันธุ์

ภาควิชา   นิติศาสตร์ สาขาวิชากฎหมายมหาชน

อาจารย์ที่ปรึกษา   ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

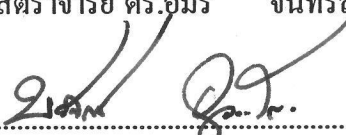
 ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

 ..... ประธานกรรมการ

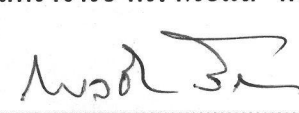
(ศาสตราจารย์ ดร.อมร   จันทรสุมบุรณ์)

 ..... อาจารย์ที่ปรึกษา

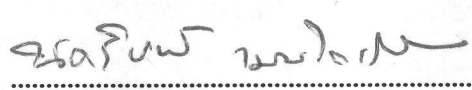
(ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์   อุวรรณโณ)

 ..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. กระทบ   ทองธรรมชาติ)

 ..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กมลชัย   รัตนสกาววงศ์)

 ..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ นครินทร์   เมฆไตรรัตน์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สุชาติ พันชี : บทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย : ศึกษากระบวนการนิติบัญญัติไทยในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2500-2506) (THE ROLE OF THAI PARLIAMENT IN THE MAKING OF LAW : A STUDY OF THAI LEGISLATIVE PROCESS UNDER F.M. SARIT THANARAT FORM 1957-1963) อ.ที่ปรึกษา : ศ. ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ , 204 หน้า ISBN 974-636-693-9

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึงบทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมายในช่วงที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้นำทางการเมือง โดยศึกษาบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระบวนการเสนอและพิจารณาพระราชบัญญัติที่ออกมาระหว่างพ.ศ. 2500-2506 เริ่มตั้งแต่สภาหมควาระลง และจัดการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2500 จนถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506

ผลการศึกษาพบว่า สภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่นิติบัญญัติระหว่าง พ.ศ. 2502-2506 ที่มีสมาชิกมาจากการแต่งตั้งทั้งหมดเป็นสภาที่อ่อนแอถูกรอบงำโดยฝ่ายบริหารเป็นเพียงตรายางคอยประทับร่างกฎหมายที่เสนอโดยฝ่ายบริหารเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการนำไปใช้ในการบริหารประเทศ ในช่วงนี้จึงตรากฎหมายออกมามากถึงปีละประมาณ 60 ฉบับ คิดเป็น 2 เท่าของสภาผู้แทนราษฎรในช่วงปี พ.ศ. 2500-2501 และในการพิจารณากฎหมายมีการอภิปรายในเรื่องเนื้อหาสาระกฎหมายกันน้อย กฎหมายบางฉบับผ่านสภา 3 วาระรวด โดยไม่มีการอภิปรายแม้จะเปลี่ยนหลักการสำคัญ เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

ในช่วงปี พ.ศ. 2500 มีนักการเมืองและข้าราชการทุจริตคอร์รัปชันกันมาก สภาได้ตราพระราชบัญญัติพิเศษปราบปรามคอร์รัปชัน พ.ศ. 2500 และในรัฐธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 ก็ได้นำหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารออกจากกันเด็ดขาดมาใช้ โดยห้ามสมาชิกสภาเป็นนายกรัฐมนตรี มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินถึง 43 ฉบับ ส่วนใหญ่บัญญัติให้รวมอำนาจการบริหารไว้ที่นายกรัฐมนตรี มีกฎหมายเกี่ยวกับการคลัง 68 ฉบับ ส่วนใหญ่เป็นกฎหมายเพิ่มภาษี เปลี่ยนการจัดตั้งงบประมาณรวมไว้ที่ส่วนกลาง จัดตั้งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติให้ริเริ่มจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 จัดตั้งสภาการศึกษาและสภาการวิจัย ตรากฎหมายส่งเสริมการลงทุน ตรากฎหมายเกี่ยวกับการก่อสร้างปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานมากถึง 64 ฉบับ ตราพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 โดยให้อำนาจรัฐมนตรีออกประกาศกระทรวงกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติลงในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องเดินสำรวจพื้นที่จริง เพื่อให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชนที่อาศัยอยู่ก่อน ผลงานการตรากฎหมายในช่วงปี พ.ศ. 2500-2506 ส่วนใหญ่เพื่อตอบสนองความต้องการของส่วนราชการและตัวข้าราชการ ที่มุ่งเร่งรัดพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานซึ่งถูกริเริ่มโดยกลุ่มข้าราชการและนักวิชาการเป็นผู้หยิบยื่นให้กับประชาชน กฎหมายมิได้เกิดจากการเชื่อมโยงและเสียงเรียกร้องของประชาชน

ภาควิชา ..... นิติศาสตร์
สาขาวิชา ..... นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

C670685 : MAJOR LAW
KEY WORD:

THAI PARLIAMENT/LEGISLATIVE PROCESS/1957-1963

SUCHART PUNCHEE : THE ROLE OF THAI PARLIAMENT IN THE MAKING OF
LAW : A STUDY OF THAI LEGISLATIVE PROCESS UNDER F.M. SARIT
THANARAT FORM 1957-1963. ADVISOR : PROF. DR. BORVORNSAK UWANNO,
Ph.D. 205 pp. ISBN 974-636-693-9

The action of politics, economic, society, and the international relationship were studied during the Thai Parliament under F.M. Sarit Thanarat in the period of 1957-1963.

The results showed that, during this period, the council of constitution all came from the appointment of the executive part. From thai condition to make the council worked under the executive part. The sixty laws were enacted at that time which were approximately 2 fold when compared with the first period (1957-1958). The process for making of laws was not austere and passed ery fast, such as the Act of the forest preservation in the year 1964.

In the first year of this age (1957), the special Act for corruption was anacted to subdue the wrong politician and government officer's behaviors. The legislativ epart and the executive part were absolutely discriminated. The House of Representatives were not forbidden to be a Prime Minister. The 43 laws were enacted about the government execution and created the Prime Minister as a head of the execution part. the 68 financial laws were enacted and also mainly about to increase the tax. Many of councils were created such as the council of economic development which created the first economic and social development plan, the council of education and research, and especially the Act of the forest conservation in the year 1964 to conserve 50% of the total forest left. From the overall execution in this period, we can conclude that all the laws, which enacted, were mainly response to the government section, but not for the people need.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์

ปีการศึกษา.....2539

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยคามอนุเคราะห์ที่เป็นอย่างดีจากศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อวรรณโณ คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัย ด้วยดีตลอด ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ รองศาสตราจารย์ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.กมลชัย รัตนสกววงศ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สละเวลาให้คำแนะนำที่แจ่มแก่ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนใคร่ถือโอกาสนี้กราบขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่านที่กล่าวนามมาแล้วข้างต้น

ขอขอบคุณท่านสุภกิจ บุญญฤทธิพงษ์ ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ และผู้บังคับบัญชา ในฝ่ายวินัย กองการเจ้าหน้าที่ กรมการปกครอง ทุกท่านที่กรุณาให้โอกาสและให้การสนับสนุน กระตุ้นให้ผู้วิจัยได้มีความมานะอดทนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ และขอขอบคุณคุณแนว สุดสงวน คุณธีรนนท์ ไกรนิธิสม คุณคาสินี มาลัยพงษ์ เพื่อนร่วมชุดวิทยานิพนธ์ที่คอยกระตุ้น เร่งรัด และแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนคุณอุษา ศรีอินแก้ว คุณยุพา ยี่รงค์ และมิตรสหาย อีกหลายท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้หมด ที่ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีมาตลอด

ความดีอันพึงได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนขอมอบให้บิดา-มารดา ผู้ซึ่งเป็นที่รักและสนับสนุนในการศึกษาตลอดมา คุณครูและอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แก่ผู้เขียน รวมทั้งสถาบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ได้อบรมปลูกฝังและให้ความรู้ แก่ผู้วิจัย หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สุชาติ พันธุ์

14 พฤษภาคม 2540

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
- ขอบเขตการวิจัย.....	2
- สมมุติฐานในการวิจัย.....	3
- วิธีวิจัย.....	3
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 สภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและองค์กร ระหว่างประเทศ ในช่วง พ.ศ.2500 - 2506	5
2.1 สภาพการเมืองการปกครอง.....	5
2.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม.....	24
2.2.1 สภาพเศรษฐกิจ.....	24
1. ด้านเกษตรกรรม.....	28
2. ด้านสหกรณ์.....	29
3. ด้านอุตสาหกรรม.....	29
4. การพลังงาน.....	30
5. การคมนาคม.....	31
6. การรักษาเสถียรภาพทางการเงิน.....	31
2.2.2 สภาพสังคม.....	33
2.3 ความสัมพันธ์กับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ.....	36

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3	รูปแบบองค์ประกอบของรัฐสภาและกระบวนการนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 และตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502.....	43
3.1	รัฐสภาตามการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500.....	43
3.1.1	องค์ประกอบและลักษณะของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495.....	44
3.1.2	การยี่ดอำนาจเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500.....	46
3.1.3	การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500.....	46
3.2	รัฐสภาตามการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500.....	48
3.2.1	การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ทดแทนสมาชิกประเภทที่ 2 ที่ต้องจับฉลากออกจากตำแหน่งตามบทเฉพาะการ มาตรา 116 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495.....	48
3.2.2	การปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 โดยการสนับสนุนของรัฐบาลเดิมนยุบเลิกพรรคการเมืองและจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ.....	49
3.3	รัฐสภาตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502.....	49
3.3.1	รัฐสภาที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502.....	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.2 เจตนารมณ์ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ.....	52
3.3.3 องค์ประกอบและลักษณะของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ การปกครอง พ.ศ.2502.....	54
3.4 องค์ประชุม การพิจารณาและอำนาจหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ.....	59
3.4.1 องค์ประชุมของสภา องค์ประชุมของกรรมาธิการของสภา และการลงมติ.....	60
3.4.2 การสงวนความเห็นของกรรมาธิการเสียงข้างน้อย.....	61
3.4.3 สภาวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องการตราพระราชกำหนด.....	62
3.4.4 สภาวินิจฉัยเรื่องการตั้งกระทู้ถามในสภาร่างรัฐธรรมนูญ.....	63
3.4.5 ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2504.....	63
- การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ.....	63
3.5 กระบวนการเสนอและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502.....	64
3.5.1 ผู้มีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติ.....	64
3.5.2 ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน.....	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.5.3 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ.....	65
- การพิจารณาในวาระที่ 1	66
- การพิจารณาในวาระที่ 2	67
- การพิจารณาโดยคณะกรรมการที่สภาแต่งตั้ง.....	67
- การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา.....	68
- การแปรญัตติ.....	68
- การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย.....	69
- การพิจารณาในวาระที่ 3	70
บทที่ 4 ผลงานการตรากฎหมายของสภาช่วง พ.ศ.2500 - 2506	
4.1 ลักษณะเนื้อหาของกฎหมายที่ออกโดยสภา.....	71
4.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและการบริหารราชการแผ่นดิน....	72
4.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคลังและภาษีอากร.....	77
4.1.3 กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาและโครงสร้างพื้นฐาน.....	82
4.1.4 กฎหมายเกี่ยวกับการทหาร ความมั่นคงและความสงบ เรียบร้อย.....	87
1. กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับการทหาร.....	88
2. กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคง.....	90
3. กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย.....	92
4.1.5 กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา.....	92
4.1.6 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการยุติธรรม.....	94
4.1.7 กฎหมายเกี่ยวกับการเกษตรกรรม และการประกอบอาชีพ ของประชาชน.....	97

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.1.8	กฎหมายเกี่ยวกับการพาณิชย์กรรมและการอุตสาหกรรม.....	100
4.1.9	กฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุข.....	103
4.1.10	กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	108
4.1.11	กลุ่มกฎหมายเทคนิคและพิเศษอื่น ๆ	110
4.2	กรณีศึกษากฎหมายที่ออกโดยสภา.....	114
4.2.1	กรณีศึกษากฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้.....	114
	1. พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2503.....	114
	2. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503.....	116
	3. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507.....	118
4.2.2	กรณีศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการเมือง.....	121
	1. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502.....	121
	2. จุดกำเนิดของหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจ ในประเทศไทย.....	121
	3. พระราชบัญญัติพิเศษปราบปรามคอร์รัปชัน พ.ศ.2500.....	124
4.2.3	กรณีศึกษากฎหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ.....	127
	1. พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ.2503.....	127
	2. พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติธนาคารอุตสาหกรรม พ.ศ.2502.....	130
	3. พระราชบัญญัติบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2502.....	130

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.2.4	กรณีศึกษากฎหมายเกี่ยวกับเกษตรกรรม.....	132
1.	พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2500.....	132
บทที่ 5	บทวิเคราะห์.....	134
5.1	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกระบวนการนิติบัญญัติในช่วง พ.ศ.2500 - 2506.....	134
5.1.1	สภาพการเมืองการปกครอง.....	135
1.	พระราชบัญญัติที่ผ่านสภาผู้แทนราษฎรในช่วง ปี พ.ศ.2500 - 2502.....	135
2.	พระราชบัญญัติที่ผ่านสภาร่างรัฐธรรมนูญในช่วง ปี พ.ศ.2502 - 2506.....	138
5.1.2	สภาพเศรษฐกิจ.....	139
5.1.3	สภาพสังคม.....	142
5.1.4	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและองค์กร ระหว่างประเทศ.....	144

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.2 บทบาทของข้าราชการ พรรคการเมือง สมาชิกสภา และกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลต่อเนื้อหาของกฎหมาย ที่ออกมา.....	146
5.2.1 ข้าราชการ.....	146
5.2.2 พรรคการเมือง.....	148
5.2.3 สมาชิกสภา.....	149
5.2.4 กลุ่มผลประโยชน์.....	151
5.3 ผลงานการตรากฎหมาย.....	151
บทที่ 6 บทสรุป.....	156
รายการอ้างอิง.....	161
ภาคผนวก ก. ลำดับเหตุการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่ พ.ศ.2500-2506.....	167
ภาคผนวก ข. พระราชบัญญัติปี พ.ศ.2500 - 2506 แยกเป็นกลุ่มกฎหมายต่าง ๆ	186
ประวัติผู้เขียน.....	205